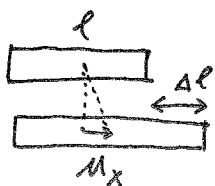

Prútné vlastnosti látek

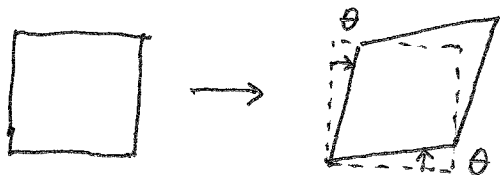
• Tensor deformácie: bod $\vec{r} \rightarrow \vec{r} + \vec{u}(\vec{r})$

$$u_x = \frac{\Delta l}{l} \cdot x \equiv u_{xx} x$$

$$u_{xx} = \frac{\partial u_x}{\partial x} \quad \text{bezrozmerná relatívna deformácia}$$

ina' deformácia:

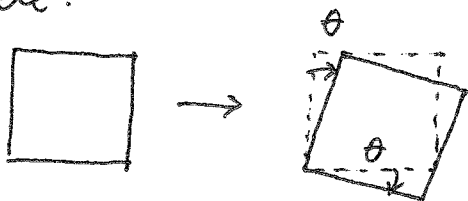

$$u_x = \theta y$$

$$u_y = \theta x$$

$$\frac{\partial u_x}{\partial y} = \frac{\partial u_y}{\partial x} = \theta$$

ale:

$$u_x = \theta y$$

$$u_y = -\theta x$$

$$\frac{\partial u_x}{\partial y} = -\frac{\partial u_y}{\partial x} \quad \text{čistá rotácia!}$$

→ Definujeme
$$u_{ij} = \frac{1}{2} \left(\frac{\partial u_i}{\partial x_j} + \frac{\partial u_j}{\partial x_i} \right) \quad \text{tensor deformácie}$$

$$u_{ij} = u_{ji}$$

miera deformácie (relatívnej); pre čistú rotáciu = 0

Pred deformáciou: body $\vec{r}, \vec{r} + d\vec{r} \dots$ vzdialenosť dx

po deformácii:

body $\vec{r} + \vec{u}(\vec{r}), \vec{r} + d\vec{r} + \vec{u}(\vec{r} + d\vec{r})$
vzdialenosť $dx' = dx + u_{xx} dx$

Zmena objemového elementu: $dx dy dz = dV \rightarrow dx' dy' dz' = dV'$

Máme $dV' = dV(1 + u_{xx})(1 + u_{yy})(1 + u_{zz}) \rightarrow \boxed{\frac{dV'}{dV} = 1 + \vec{\nabla} \cdot \vec{u}}$

Neskačiklívne' médiá: $\vec{\nabla} \cdot \vec{u} \equiv u_{ii} = 0$.

Príklady: 1. pružné (elastické) vlastnosti: po vyznačení pôsobiacich síl deformácie trvajú

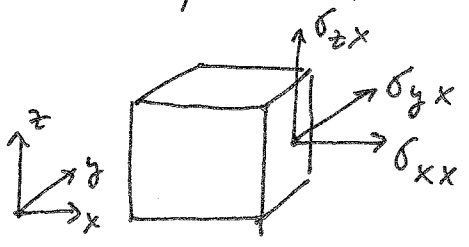
2. predpokladali sme malé deformácie $|u_{ij}| \ll 1$

Tensor napätia

predpoklad: vily v mediu m' krakodoralove' → vlove' fôrovanie na objemov' element možno redukovat' na fôrovanie tlaku na povrchu elementu; preto vlna f_i musí byt' divergenciou nejakej veličiny σ_{ik} :

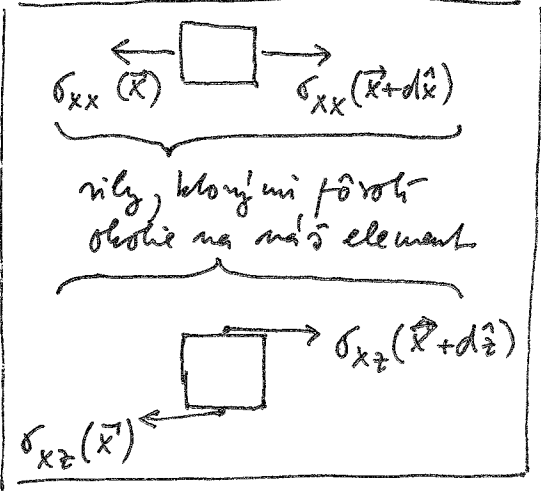
$$\int f_i dV = \int \frac{\partial \sigma_{ik}}{\partial x_k} dV = \oint \sigma_{ik} dS_k$$

vlna, ktorou fôrujú okolie na element; $d\vec{S} = dS \vec{n}$; $\vec{n}$ = v. smer vonku, normálny k elementu

σ_{ij} = tlak v smere i na plochu s normálou j

$\sigma_{ij} n_j$ = tlak na plochu s normálou $\vec{n}$ (ktorou sa zvažuje normála)

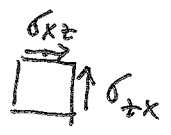
$$f_x dx = \sigma_{xx}(x+dx) - \sigma_{xx}(x)$$

natiahovanie: $\sigma > 0$

sťahovanie: $\sigma < 0$

kvantujeme iba $\sigma_{ik} = \sigma_{ki}$

(aký moment vŕt = 0)

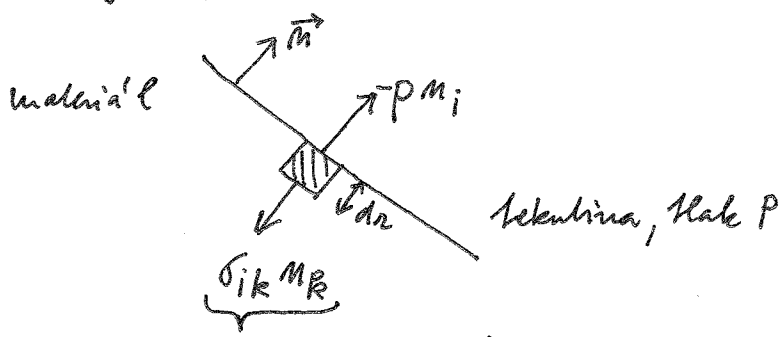
Polykroná rovnica:

$$\rho \ddot{u}_i = \frac{\partial \sigma_{ik}}{\partial x_k} + f_i$$

objemová vlna napr. $\vec{f} = \rho \vec{g}$ (gravitácia)

suma rozdier tlakov

Okrajová podmienka:

tlak, ktorým tlakuje materiál na povrchový element

keďže $da \rightarrow 0$, musia byť tlaky na povrchu rovnaké:

$$\sigma_{ik} n_k = -p n_i$$

pri natiahovaní zvonka:

$$\sigma_{ik} n_k = +p n_i$$

Termodynamika deformácie

pri posunutí $\delta \vec{u}$ systém koná prácu

symetrický tenzor

$$\int dV f_i \delta u_i = \int dV \partial_k \sigma_{ik} \delta u_i = \underbrace{\int dV \partial_k (\sigma_{ik} \delta u_i)}_{=0 \text{ lebo } \delta \vec{u}=0 \text{ na hranici}} - \underbrace{\int dV \sigma_{ik} \delta (\partial_k u_i)}_{\substack{\text{symetrický tenzor} \\ \downarrow}} = \int dV \sigma_{ik} \delta u_{ik}$$

→ zmena ľubovoľnej voľnej energie

$$dF = \sigma_{ik} du_{ik} - SdT \rightarrow \boxed{\sigma_{ik} = \left(\frac{\partial F}{\partial u_{ik}} \right)_T} (*)$$

Hookeov zákon

nedeformovaný kryštál je v minimálnej voľnej energii. Preto očakávame (pre malé deformácie)

$$\boxed{F = F_0 + \frac{1}{2} C_{ijkl} u_{ij} u_{kl}}$$

Symetrické konštanty C:

$$C_{ijkl} = C_{klij} \quad (1)$$

$$C_{ij,kl} = C_{ji,kl} \text{ atď.} \quad (2)$$

krôli (2): 6×6 prvkov matice C

krôli (1): $6+5+4+3+2+1 = 21$ prvkov nesúvislých (maximálne)

Počet nesúvislých prvkov C_{ijkl} : závisí od symetrie kryštálu

prvky symetria | kubickeho kryštálu --- 21

↓ kubickeho kryštálu --- 3

↓ izotropne kontinuum --- 2 (polykryštály, skla, ...)

oddiel 2 a (*) máme $\boxed{\sigma_{ik} = C_{ijkl} u_{kl}}$ Hooke C_{ijkl} : vzťah = Hooke

Izotropne kontinuum (=energia vzniká od natočenia kryštálu)

$$\boxed{F = F_0 + \frac{\lambda}{2} (u_{ii})^2 + \mu u_{ij} u_{ij}} \quad \lambda, \mu: \text{Lamého koeficienty}$$

(stopa matice u_{ij})²

niekoľko štvorcov veľkých prvkov matice u_{ij}

critéria:

uvažujeme vznikajúci F od zloženého súv. sústav

$$\sigma_{ij} = \frac{\partial F}{\partial u_{ij}} \rightarrow \boxed{\sigma_{ij} = \lambda \delta_{ij} \text{div} \vec{u} + 2\mu u_{ij}} \text{ Hooke}$$

Hooke $\rightarrow \sigma_{ij} = (3\lambda + 2\mu) u_{ij} \rightarrow$ invertovaná transformácia:

$$\boxed{u_{ij} = \frac{1}{2\mu} \sigma_{ij} - \frac{\lambda \delta_{ij}}{2\mu(3\lambda + 2\mu)} \sigma_{kk}} \quad (*)$$

• Hydrostatický tlak: hraničná podm. $\sigma_{ik} u_k = -p u_i$ na celom povrchu
 $\rightarrow$ možno zvoliť $\sigma_{ik} = -p \delta_{ik}$; $\frac{\partial \sigma_{ik}}{\partial x_k} = 0$

dosadiť do (*): ~~hlavne~~ $u_{ij} = -\frac{p}{3\lambda + 2\mu} \delta_{ij} \rightarrow \vec{v} \cdot \vec{n} = -\frac{3p}{3\lambda + 2\mu}$

modul objemovej kompatibility:

$$\frac{1}{K} = -\frac{1}{V} \left(\frac{\partial V}{\partial p} \right)_T ; \text{ pri tom } V \rightarrow V + \vec{v} \cdot \vec{n} V$$

$$\text{preto } \left(\frac{\partial V}{\partial p} \right)_T = V \left(\frac{\partial \vec{v} \cdot \vec{n}}{\partial p} \right)_T = -\frac{3V}{3\lambda + 2\mu}$$

$$\boxed{K = \lambda + \frac{2}{3}\mu}$$

podmienka stability: $\boxed{K > 0}$

(inak fluktuácie zmeny objemu sú veľké)

• Homogénne natiahnutie

$$\sigma_{zz} \neq 0$$

ostatné $\sigma_{ij} = 0$ (keďže uvažujeme tlak na bohy)

$$\frac{\delta L}{L} = u_{zz} = \frac{1}{E} \sigma_{zz}$$

$$\boxed{E = \frac{\mu(3\lambda + 2\mu)}{\lambda + \mu}}$$

Youngov modul
 pri napätí $= 0$

$$u_{xx} = u_{yy} = -\frac{\lambda}{2\mu(3\lambda + 2\mu)} \sigma_{zz}$$

$$\boxed{-\frac{u_{xx}}{u_{zz}} = \frac{\lambda}{2(\lambda + \mu)} = \nu}$$

Poisson

nevyhnutná podmienka $E \neq 0$:

$$\boxed{\mu \neq 0}$$

$\rightarrow$ voliteľnosť
 súčiastky majú
 "stály tvar"

Termodynamika ($K > 0, \mu > 0$)

diktuje:

$$\boxed{-1 < \nu < \frac{1}{2}}$$

pre $\nu < 0$ látky s natiahnutím hľadajú!

(Termodynamicky možno a realizuje sa v tv. anizotropných materiáloch!)

	E (GPa)	ν
guma	0,0005	0.5
liak slovo	5	0.5
sklo	55	0.16
liak železo	110	0.3
ocel	200	0.3
wolfram	400	0.3

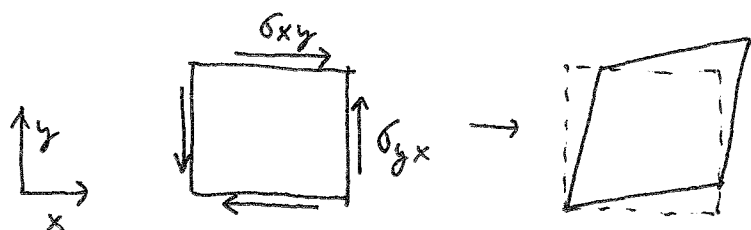
Rádony' odhad elast. konstant:

$$\sim \frac{\text{energia}}{\text{objem}} \sim \frac{1 \text{ eV}}{1 \text{ \AA}^3} \sim 10^2 \text{ GPa}$$

guma: ina' energeticka' škála

$\nu \approx 0.5$ znamená $\lambda \gg \mu$ (malý Šmykový modul; takmer kelat' material'ny)

- Homogénna škrňová deformácia $\sigma_{xy} = \sigma_{yx} \neq 0$; ostatné $\sigma_{ij} = 0$

$$u_{xy} = \frac{1}{2\mu} \sigma_{xy}$$

μ = modul pružnosti v šmyku

- Polyková rovnica

$$\rho \ddot{u}_i = \frac{\partial \sigma_{ij}}{\partial x_j} \rightarrow \boxed{\rho \ddot{\vec{u}} = (1 + \mu) \vec{\nabla} (\vec{\nabla} \cdot \vec{u}) + \mu \Delta \vec{u}}$$

podĺžny tok $v_{||} = \sqrt{\frac{1 + 2\mu}{\rho}}$

príčný tok $v_{\perp} = \sqrt{\frac{\mu}{\rho}}$